

Кримінальне право

УДК 343.341

Беседа Дмитро Володимирович

старший викладач

Національна академія Служби безпеки України

Беседа Дмитрий Владимирович

старший преподаватель

Национальная академия Службы безопасности Украины

Beseda Dmytro

Senior Lecturer

National Academy of Security Service of Ukraine

**«ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА» ТА «ЕТНІЧНА» ЗЛОЧИННІСТЬ:
СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ
«ТРАНСНАЦІОНАЛЬНАЯ» И «ЭТНИЧЕСКАЯ» ПРЕСТУПНОСТЬ:
СООТНОШЕНИЕ ПОНЯТИЙ
"TRANSNATIONAL" AND "ETHNIC" CRIME: RELATIONSHIP
CONCEPTS**

Анотація. В статті розглянуто співвідношення понять транснаціональної та етнічної злочинності. Встановлено, що за окремими ознаками ці поняття є взаємопоглинаючими, водночас в окремих випадках, можна констатувати значні відмінності.

На даний час існує низка особливостей у діяльності злочинних організацій, створених за етнічною ознакою, що вимагає подальшого наукового пошуку для вивчення та класифікації цього явища. Досліджено сутність понять транснаціональної та етнічної злочинності, виокремлено їх характерні риси та визначено критерії, за якими вони відмежовується один від одного. Зазначене є вкрай необхідним при враховуванні державними органами у розробленні відповідних концепцій протидії злочинності та у

діяльності національних правоохоронних і міжнародних спеціалізованих структур, що займаються цією проблематикою.

Грунтовний аналіз наукових джерел, зокрема зарубіжних, дозволив виділити два підходи в осмисленні організованої злочинності як явища, а саме визначити транснаціональну злочинність на підставі системного опису злочинних організацій або ж через опис характерних ознак цієї діяльності. Крім того, дослідником виявлено, що етнічні злочинні угруповання є підвидом транснаціональних. Також констатовано, що сама по собі етнічна структура може виступати як критерій для розмежування окремих їх видів. Етнічний же чинник виділяється в якості основного практично усіма дослідниками, як транснаціональних так і етнічних злочинних угруповань.

Автором зроблено висновок про формальне входження поняття «етнічної» злочинності до поняття «транснаціональної» злочинності з огляду на те, що будь-яке організоване злочинне угруповання, яке створене виключно з числа осіб однієї національності (племені, народності і т.д.) та здійснює злочинну діяльність на міжнародному рівні, можна вважати транснаціональним етнічним злочинним угрупованням. Виключенням є етнічні угруповання які діють локально в межах однієї країни, чи її частини та не мають міжнародних злочинних зв'язків.

Ключові слова: транснаціональна злочинність, етнічна злочинність, злочинні зв'язки, організовані злочинні угруповання.

Аннотація. В статье рассмотрено соотношение понятий транснациональной и этнической преступности. Установлено, что по отдельным признакам эти понятия взаимопоглощаемые, однако в отдельных случаях можно констатировать значительные отличия.

В настоящее время существует ряд особенностей в деятельности преступных организаций, созданных по этническому признаку, что требует дальнейшего научного поиска для изучения и классификации этого

явления. Исследована сущность понятий транснациональной и этнической преступности, выделены их характерные черты и определены критерии, по которым они отмежевывается друг от друга. Указанное является крайне необходимым при учете государственными органами в разработке соответствующих концепций противодействия преступности и в деятельности национальных правоохранительных и международных специализированных структур, занимающихся этой проблематикой.

Обстоятельный анализ научных источников, в том числе зарубежных, позволил выделить два подхода в осмыслении организованной преступности как явления, а именно определить транснациональную преступность на основании системного описания преступных организаций или через описание характерных признаков этой деятельности. Кроме того, исследователем обнаружено, что этнические преступные группировки является подвидом транснациональных. Также констатировано, что сама по себе этническая структура может выступать в качестве критерия для разграничения отдельных их видов. Этнический же фактор выделяется в качестве основного практически всеми исследователями, как транснациональных так и этнических преступных группировок.

Автор сделал вывод о формальном вхождении понятие «этнической» преступности в понятие «транснациональной» преступности с учетом того, что любое организованную преступную группировку, созданное исключительно из числа лиц одной национальности (племени, народности и т.д.) и осуществляет преступную деятельность на международном уровне, можно считать транснациональным этническим преступным группировкам. Исключением являются этнические группировки действующих локально в пределах одной страны или ее части и не имеют международных преступных связей.

Ключевые слова: *транснациональная преступность, этническая преступность, преступные связи, организованные преступные группировки.*

Summary. *The article discusses the relationship between the concepts of transnational and ethnic crime. It has been established that, according to individual characteristics, these concepts are mutually absorbable, but in some cases it can be stated that there are significant differences.*

Currently, there are a number of features in the activities of criminal organizations created on the basis of ethnicity, which requires further scientific research to study and classify this phenomenon. The essence of the concepts of transnational and ethnic crime is investigated, their characteristic features are identified and the criteria by which they are separated from each other are defined. This is extremely necessary when taking into account by state authorities in the development of relevant concepts of combating crime and in the activities of national law enforcement and international specialized agencies dealing with this issue.

A thorough analysis of scientific sources, including foreign ones, made it possible to single out two approaches in understanding organized crime as a phenomenon, namely, to determine transnational crime based on a systemic description of criminal organizations or through a description of the characteristics of this activity. In addition, the researcher found that ethnic criminal groups is a subspecies of transnational. It was also stated that the ethnic structure itself can act as a criterion for distinguishing certain types of them. The ethnic factor stands out as the main one by practically all researchers, both transnational and ethnic criminal groups.

The author concluded that the concept of "ethnic" crime was formally included in the concept of "transnational" crime, taking into account the fact that any organized criminal group created exclusively from among people of one nationality (tribe, nationality, etc.) carries out criminal activity on internationally, can be considered a transnational ethnic gang. The exceptions

are ethnic groups operating locally within one country or a part of it and do not have international criminal connections.

Key words: *transnational crime, ethnic crime, criminal ties, organized criminal groups.*

Постановка проблеми. Як транснаціональна так і етнічна організована злочинність є результатами діяльності злочинних організацій, її трансформацій, виходом (як правило) у своїй діяльності за межі території однієї держави, внаслідок чого набувають міжнародних, глобальних масштабів. Здавалось би, основною відмінною ознакою вказаних організацій вбачається їх склад (моно- або поліетнічний). Але реалії сьогодення вказують на ряд особливостей у діяльності злочинних організацій, створених за етнічною ознакою, що, безсумнівно, потребує подальшого наукового пошуку для вивчення та класифікації цього явища.

Для чіткого з'ясування питання щодо співвідношення понять транснаціональної та етнічної злочинності, слід дослідити їх сутність, виокремити їх характерні риси та визначити критерії, за якими вони відмежовується один від одного. Це є надзвичайно актуальним і має враховуватися державними органами при розробці відповідних концепцій протидії злочинності та у діяльності національних правоохоронних і міжнародних спеціалізованих структур, що займаються цією проблематикою.

Виклад основного матеріалу. Сучасна правова наука не виробила універсального визначення як поняття «транснаціональна організована злочинність» так і «етнічна організована злочинність».

Безпосередньо або частково ці різновиди злочинності у своїх працях розглядали такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як П.Д. Біленчук, І.М. Баранник, А.М. Глінкін, В.О. Глушков, С.Є. Еркенов, Г.А. Зорін, Б.І. Калачов, Л.Л. Каневський, М.В. Корнієнко, А.В. Кофанов, С.В. Максимов,

В. В. Меркушин, Ч. О. Мустафаєв, І. В. Пшеничний, А. Л. Репецька, Є. Д. Скулиш, І. М. Гриненко, О. В. Танкевич, В. В. Устинов, В. А. Яценко, Ф. Вільямс, Р. Годсон, Р. Мінн, В. Олсон, Д. Річардс, Л. Шеллі та інші.

На думку, Є. Д. Скулиша та В.О. Глушкова, відсутність чіткого розуміння того, що є «транснаціональною організованою злочинністю», ускладнює боротьбу національних правоохоронних органів та міжнародних спеціалізованих структур з цим негативним явищем [3, с.191].

Водночас, слід зазначити, що своє бачення щодо транснаціональної організованої злочинності світова спільнота виклала ще у 1988 році на Міжнародному симпозіумі по організованій злочинності, в матеріалах якого присутня загальна формула цього поняття, де транснаціональна організована злочинність розуміється як «будь-яка постійна участь групи людей або організації у злочинній діяльності, головна мета якої – отримувати прибуток всюди, незважаючи на наявність національних кордонів» [4, с. 222]. Аналіз цього визначення дав змогу виділити чотири ознаки, які характеризують транснаціональну організовану злочинність: 1) наявність організації, 2) постійна участь у злочинній діяльності; 3) наявність чітко вираженої економічної мети, 4) досягнення цієї мети пов'язане з перетином національних кордонів. Ці ознаки досить чітко визначають характерні риси транснаціональної організованої злочинності, але, в принципі, такі ознаки як постійність, організованість, а також корисливий мотив повною мірою стосуються традиційної організованої злочинності. Лише остання ознака, зазначена у даному визначенні, а саме розширення географії злочинної діяльності з виходом за національні кордони – є ознакою транснаціональної організованої злочинності. Саме на цю рису транснаціональної організованої злочинності вказують А. К. Бекряшев та І. П. Білозеров, зауважуючи, що «транснаціональна злочинність у загальному вигляді визначається як злочинність, яка виходить за межі однієї держави», хоча цей підхід досить спірний з погляду багатогранності цього злочинного

феномену [2]. Як здається, ця єдина підстава (міжнаціональність), яка на загальному рівні дає можливість виділити транснаціональну організовану злочинність в окремий вид сучасної злочинності, не сприяє повному розкриттю її змісту, це явище потребує глибшого аналізу. Більш ґрунтовне визначення транснаціональної злочинності подано у документах Всесвітньої конференції в Неаполі у 1994 році, де під транснаціональною організованою злочинною діяльністю розуміється здійснення злочинними організаціями незаконних операцій, пов'язаних з переміщенням потоків інформації, грошей, фізичних об'єктів, людей, інших матеріальних і нематеріальних засобів через державні кордони з метою використання сприятливої ринкової кон'юнктури в одній або кількох іноземних державах для отримання суттєвої економічної вигоди, а також для ефективного ухилення від соціального контролю за допомогою корупції, насильства і використання значних відмінностей у системах кримінального правосуддя різних країн [1]. Прогресивний характер такого визначення очевидний. Характерними ознаками транснаціональної організованої злочинності, які дають змогу відокремлювати цей вид злочинності від суміжних, споріднених, зокрема від загальної організованої злочинності визнані:

- 1) широкий перелік об'єктів злочинної діяльності, до складу яких входить інформація, а також наявність суб'єктів, які потрапляють у сферу злочинної діяльності – людей;
- 2) використання прогалін у системі кримінального законодавства різних країн;
- 3) корупція як наслідок та інструмент злочинної діяльності.

Своє бачення транснаціональної організованої злочинності викладено у науковій літературі, зокрема зарубіжній, її аналіз дає змогу виділити два підходи в осмисленні цього явища, а саме: спроби визначити транснаціональну злочинність на підставі системного опису злочинних організацій або ж через опис характерних ознак цієї діяльності. Зокрема, Л.

Шеллей виділяє три характерні ознаки транснаціональної організованої злочинності: географія злочинної діяльності: транснаціональна організована злочинність, як правило, базується в одній державі, але вчиняє злочини у кількох країнах; сфера інтересів транснаціональної організованої злочинності розповсюджується на всі сфери економіки, торгівлі, фінансів; ця діяльність приносить надприбутки, частина яких у подальшому використовується в корупційних схемах, а також з метою подальшого вдосконалення злочинної діяльності [5, с.173]. Інші науковці зазначають, що відмітними характеристиками транснаціональних злочинних організацій можна вважати глобальний масштаб їх операцій та перехід злочинної діяльності через кордони держав, мобільність, ефективну комунікацію, швидку адаптацію до ринкових умов і правових умов, які створюють державні органи влади в тій або іншій країні з метою протидії злочинності [6, с. 155-156].

Найбільш ґрунтовним, і, на нашу думку, структурно вірним є визначення Г.П. Жаровської, яка узагальнюючи думки зарубіжних науковців, визначає, що для сучасної транснаціональної організованої злочинності характерні такі ознаки:

1. Інтернаціональність: до складу транснаціональної організованої злочинності входять представники різних національностей, що є природнім і не перешкоджає реалізації злочинних схем, злочинів, в той же час в її рамках можуть існувати і організації, які створені за етнічною ознакою, але і в цих випадках злочинні зв'язки є інтернаціональними.

2. Структурованість: транснаціональні злочинні організації мають складну структуру взаємозв'язків, пов'язані з іншими соціальними інститутами, всередині організацій має місце строга ієрархія.

3. Гнучкість: здатність транснаціональних злочинних організацій до активної співпраці з іншими соціально-політичними інститутами, до

проникнення в законні інститути для отримання переваг і преференцій у процесі реалізації злочинних схем.

4. Силкові методи розв'язання проблем: транснаціональні злочинні організації використовують силу, погрози, шантаж з метою розв'язання проблем, які перешкоджають реалізації злочинних схем.

5. Злочинна інноваційність: транснаціональні злочинні організації використовують передові інформаційні техніко-технологічні інновації з метою досягнення мобільності, ефективної комунікації для здійснення фінансових операцій і контролю.

6. Швидкість та мобільність: транснаціональні злочинні організації є мобільними з погляду переміщення в межах регіону, в якому реалізуються злочинні схеми, національні кордони не є в цьому перешкодою, сучасні транспортні засоби, міжнародні логістичні коридори створюють умови для швидкого переміщення, транспортування та комунікації.

7. Контроль: транснаціональні злочинні організації намагаються здійснювати тотальний контроль над певною сферою кримінальної діяльності, при цьому з конкурентами ведеться жорстка боротьба, що нерідко призводить до тотальних кримінальних конфліктів.

8. Адаптація: транснаціональні злочинні організації швидко адаптуються до економічних, політичних, юридичних, митних умов, у яких вони діють, використовують прогалини у законодавстві, неузгодженість дій правоохоронних органів з метою реалізації злочинних схем.

9. Мотиви злочинної діяльності: переважним мотивом для злочинної діяльності є збагачення, тобто корисливий мотив провідний у дії транснаціональних злочинних організацій [7, с. 114].

Як ми бачимо, вже у першому пункті Г.П. Жаровська виділяє етнічну ознаку в діяльності транснаціональних злочинних угруповань, таким чином вказуючи на те, що етнічні злочинні угруповання є підвидом транснаціональних.

Як свідчить сучасна наукова думка, організована злочинність проявляє себе через діяльність окремих організованих злочинних груп. На практиці існує багато їх різновидів, яких є сформовані на етнічній основі. В науці не існує сталої термінології щодо цього феномена, тому можна зустріти різні терміни: “злочинні етнічні формування” (Г. Геворгян), “етнічні угруповання” (Є. В. Топільська), “етнічні організовані злочинні групи” (Г. В. Дашков, Д. М. Коломитц), “організовані групи та злочинні організації, сформовані на етнічній основі”. Як бачимо, усі вище перелічені терміни, що описують феномен етнічної організованої злочинності, базуються на понятті етносу. З грецької етнос перекладається як плем'я, народ і означає сталу людську спільноту, яка історично виникає на певній території і характеризується усвідомленням своєї єдності та самобутності, спільністю мови, культури, побуту, звичаїв, традицій та особливостями психологічного складу” [8, с. 199].

Сама по собі етнічна структура може виступати як критерій для розмежування окремих їх видів. Наприклад, Б. В. Лизогуб на основі вивчення світового досвіду боротьби з організованою злочинністю пропонує такий розподіл ОЗГ за цією ознакою:

- 1) східноєвропейські угруповання (російські, українські, польські, литовські тощо);
- 2) італійські угруповання (сицилійські, калабрійські, неаполітанські, американо-італійські);
- 3) негритянські угруповання;
- 4) нігерійські угруповання;
- 5) латиноамериканські угруповання та центральноамериканські угруповання;
- 6) колумбійські угруповання;
- 7) мексиканські угруповання;

8) азіатські угруповання (китайські, корейські, японські, в'єтнамські, кавказькі, чеченські, вірменські, азербайджанські, дагестанські, середньоазіатські, афганські, пакистанські);

9) "інтернаціональні".

Спільною ознакою для всіх цих злочинних угруповань, за винятком останнього, є домінування у їхньому складі осіб певної етнічної або національної належності [9].

Як бачимо, етнічний чинник виділяється в якості основного практично усіма дослідниками, як транснаціональних так і етнічних злочинних угруповань.

Висновок. Таким чином, з впевненістю можна констатувати, що моноетнічність є основним чинником який виокремлює етнічні злочинні угруповання з-поміж транснаціональних. Структурно етнічна організована злочинність є складовою транснаціональної організованої злочинності з огляду на міжнародний характер злочинної діяльності. Формально, будь-яке організоване злочинне угруповання яке створене виключно з числа осіб однієї національності (племені, народності і т.д.) яке здійснює злочинну діяльність на міжнародному рівні можна вважати транснаціональним етнічним злочинним угрупованням. Виключенням є етнічні угруповання які діють локально в межах однієї країни, чи її частини та не мають міжнародних злочинних зв'язків. У такому випадку слід класифікувати їх як національні етнічні злочинні угруповання.

Література

1. A Paper for the First International Symposium on Organized Crime, St. Cloud, France, May 1988. International Documentation on Organised and Economic Crime. – USA, Lexington Books, 1988. – 726 p.
2. Бекряшев А. К. Теневая экономика и экономическая преступность / А.К. Бекряшев, И.П. Белозеров, Н.С. Бекряшева. – Омск: Омский гос. ун-т,

2000. – 459 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sbiblio.com/biblio/archive/bekryashev>
3. [Скулиш Є.Д., Глушков В.О. Поняття транснаціональної організованої злочинності та її співвідношення з тероризмом / Питання кримінального права та кримінології/електронний ресурс \[Електронний ресурс\]. – Режим доступу: \[http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/2_2012/42.pdf\]\(http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/2_2012/42.pdf\)](#)
 4. Conclusions and recommendations of the international conference on preventing and controlling money-laundering and the use of the proceeds of crime: a global approach. – Mode of access: <http://www.imolin.org/imolin/courmaye.html>
 5. Shelley L. The Threat To World Order / Organized Crime: Contemporary Issues. – San Diego. 1999. – P. 173. 25. Shelley L. Transnational Organized Crime // Journal of International Affairs. Vol. 48. - № 2. – 1995.
 6. Godson R., Olson W. International Criminal Organization / Organized Crime: Contemporary Issues. – P. 155-156.
 7. Жаровська Г.П. Транснаціональна злочинність: джерела, ознаки, структура взаємозв'язків. – Науковий вісник Чернівецького університету. - 2013. - Випуск 660. Правознавство. - С.113-116.
 8. Лесяк О.О. Етнічні злочинні угруповання в Україні: проблеми протидії / Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). - № 24. - 2011. – С. 199-203.
 9. Лизогуб Б.В. Організовані злочинні угруповання: класифікація та заходи протидії: дис.канд. юрид.: 12.00.08 / Б.В. Лизогуб. - Х. - 2004. - 240 с.

References

1. A Paper for the First International Symposium on Organized Crime, St. Cloud, France, May 1988. International Documentation on Organised and Economic Crime. – USA, Lexington Books, 1988. – 726 r.
2. Bekryashev A. K. Tenevaya ehkonomika i ehkonomicheskaya prestupnost' / A.K. Bekryashev, I.P. Belozarov, N.S. Bekryasheva. – Omsk: Omskij gos.

- un-t, 2000. – 459 s. – rezhim dostupu:
<http://sbiblio.com/biblio/archive/bekryashev>
3. Skulish Є.D., Glushkov V.O. Ponyattya transnacional'noi organizovanoi zlochinnosti ta її spivvidnoshennya z terorizmom / Pitannya kriminal'nogo prava ta kriminologiyi/elektronnij resurs, rezhim dostupu - http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/2_2012/42.pdf
 4. Conclusions and recommendations of the international conference on preventing and controlling money-laundering and the use of the proceeds of crime: a global approach. – Mode of access: <http://www.imolin.org/imolin/courmaye.html>
 5. Shelley L. The Threat To World Order / Organized Crime: Contemporary Issues. – San Diego. 1999. – P. 173. 25. Shelley L. Transnational Organized Crime // Journal of International Affairs. - Vol. 48. - № 2. – 1995.
 6. Godson R., Olson W. International Criminal Organization / Organized Crime: Contemporary Issues. – P. 155-156.
 7. ZHarovs'ka G.P. Transnacional'na zlochinnist': dzherela, oznaki, struktura vzaemozv'yazkiv. – Naukovij visnik CHernivec'kogo universitetu. - 2013. - Vipusk 660. Pravoznnavstvo. - S.113-116.
 8. Lelyak O.O. Etnichni zlochinni ugrupovannya v Ukraïni: problemi protidii./ Borot'ba z organizovanoyu zlochinnisty i korupciyu (teoriya i praktika). - № 24. - 2011 - S.199-203.
 9. Lizogub B.V. Organizovani zlochinni ugrupovannya: klasifikaciya ta zahodi protidii: dis.kand. yurid.: 12.00.08 / B.V. Lizogub. - H. 2004. - 240 s.